

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל זי"ע

בס"ד

פ' בלק שנת מי כעמך הן עם לבדד ישכן לפ"ק גיליון ת"ג

מדור הנעשה ונשמע

מחוץ תשפך חרב ומחדרים אימה (דברים לב:כה), יש לנו כעת ב' אויבים, אשר אמרו לנו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד (תהלים פג:ה), מחוץ היינו מנהיג העליון של איראן, האייתוללה סייד עלי חוסייני חמינאי, שדוגל באמרותיו "מות לישראל ומות לאמריקה" (עפ"ל), אבל כבר ארז"ל, גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם, יותר משנאה ששונאין עובדי כוכבים את ישראל (פסחים מט:), השמאלניים שונאים את לומדי התורה יותר מן העכו"ם, וסימנך **ובגוים לא יתחשב בגימטריא אור תורה**, ואיתא במדרש, יכרסמנה חזיר מיער, למה הוא מושלה בחזיר, אלא מה חזיר הזה בשעה שהוא רובץ הוא מפשיט את טלפיו, כלומר שאני טהור, כך מלכות הזאת הרשעה גוזלת וחומסת, נראת כאלו מצעת את הבימה (בראשית רבה פס"ה א'), ולכן אין זה פלא שלברמן הכריז ואמר, "להשתמט מהצבא זה חילול השם, כל גדולי ישראל היו לוחמים" (עפ"ל), וארז"ל, לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב, אלא מפני שהוא מינו (חולין סה:), ב"ק צב:), ולכן גם יו"ר האופוזיציה יאיר לפיד אמר השבוע (יום רביעי) לרב אריה דרעי בזה הלשון, "חובתך לפנות לבני הישיבות ולומר להם, ישראל במלחמת קיום, אין ברירה, עליכם להתגייס לצד אחיכם הלוחמים" (עפ"ל), והרב דרעי ענה לו, "לומדי התורה אינם משתמטים! הם בסיס הקיום שלנו, כפי שנוכחנו בניסים הגלויים שהתרחשו מול מתקפת הטיילים מאיראן, הם תורמים תרומה מכרעת לביטחון ישראל, המשתמטים האמיתיים נמצאים באזורים שאתה מייצג – בתל אביב, שלא מתגייסים באחוזים גבוהים, די להשתמטות".

אז ליברמן ולפיד, תדעו לכם שבארץ ישראל לא שייך דינא דמלכותא, וכך היא מפורש בר"ן בנדרים וזלה"ק, במוכס העומד מאליו, שלא במצות המלך, וכתבו בתוספות, דדוקא במלכי עובדי כוכבים אמר דינא דמלכותא דינא, מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם, אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ, אבל במלכי ישראל לא, לפי שא"י כל ישראל שותפין בה (ר"ן נדרים כח:), אבל תדעו, שהחרדים כן מקיימים גזירות המלכות, הרי **מלכות בגימטריא מגילה חגיגה סנהדרין**, ובג' מסכתות אלו מופיע בדיוק היאך להתגייס לצבא בשעת מלחמה והנני מצטט אותם, משיבי מלחמה (ישעיה כח:ו), שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה (מגילה טו:), סנהדרין קיא:), ואיש מלחמה, זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה, שופט זה דיין שדן דין אמת לאמיתו (חגיגה יד:), סנהדרין צג:), כבר לא פעם ראשונה שהמלכיות גוזרים לא לעסוק בתורה, גמרא מפורשת היא, שגזרה המלכות גזרה שלא יעסקו בתורה (ר"ה יט:), וביום הראשון הבעל"ט מתחילין ימי בין המצרים, והבט נא ימין וראה המשפט של ליברמן **להשתמט מהצבא חילול השם בגימטריא בין המצרים תשפ"ה חמינאי**, כן! חמינאי רוצה לחסל נפשות ישראל, והשמאל רוצה לחסל נשמות ישראל, וצד השווה שאלו ואלו שונאים אותנו, השמאל גייס גם חלק נכבד מן הימין לעזור להם בגזירת השמד, וממשלת ישראל אינה עושה מאומה להציל את עולם התורה, וסימנך **בין המצרים תשפ"ה חמינאי** גם בגימטריא **ממשלת ישראל**, אבל גם בגימטריא **תורת משה**, ולכן לא יוכלו להם, ולבסוף תהיה דידן נצח.

וכמה מילים ליאיר לפיד, תדע לך שגזירתך להשכיחם תורתך אינו פטנט רשום שלך, כבר בימי החשמונאים קרה ככה, ואנו מזכירים זאת בתפילות חנוכה, וסימנך אמרתך **"ישראל במלחמת קיום" בגימטריא בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול**, גם אז רצו להשכיחם תורתך, וסימנך שמו של מלחמת הקיום הנוכחי הוא **"כלביא יקום"**, והנה **ישראל במלחמת קיום בגימטריא כלביא יקום וכארי יתנשא**, וע"ז כבר התנבא דניאל, וְשָׂר מַלְכוּת פָּרַס עֹמֵד לְגִנְדִי עֲשִׂים וְאַחַד יוֹם וְהִנֵּה מִיכָאֵל אֶחָד הָעֲשָׂרִים הָרְאִשִׁים בָּא לְעֲזָרְנִי וְאָנִי נִוְתַרְתִּי שֵׁם אֶצֶל מַלְכֵי פָּרַס, וּבִאֲתִי לְהַבְיִיךָ אֶת אֲשֶׁר יִקְרָה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי עוֹד חֲזוֹן לַיָּמִים (דניאל י:ג-יד), וסימנך **את אשר יקרה בגימטריא כלביא יקום וכארי יתנשא**, אבל יאיר לפיד אל תיבהל, גם אתה מרומז בסיפור, על אף שלא לטובה, אבל מופיע בספר ישעיה, לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְשָׂה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֶשְׁקוּט עַד יֵצֵא כְּנָגָה צִדְקָה וְיִשׁוּעָתָה כָּלִפִּי"ד יִבְעָר (ישעיה סב:א), וסימנך **ישראל במלחמת קיום בגימטריא ישועתה כלפי"ד יבער**, ולכן ברגע אחרון יש לך עוד צ'אנס לחזור בתשובה לפני שמאוחר מדי.

מדור הדרוש

כתיב (תהלים פו:יז) עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבוסו, כי המילה נקראת אות וגם התפילין, וכשברית מילה מקומר בטוב ולא נתחלל אזי נקרא טוב, כדכתיב (שמות ב:ב) ותרא אותו כי טוב הוא (כסוטה יב.), ולאות של התפילין הוא השי"ן, והנה כרף **או"ת** עם **טוב"ה** יעלה **תכ"ט**, כרף לזה **שי"ן** של תפילין, עולה **תשכ"ט**, שהוא **קר"ע שט"ן** כאשר בארתי במקום אחר, על כן עשה עמי **או"ת** לטוב"ה ויראו שונאי ויבוסו, ע"ד וראו כל עמי הארץ וגו', גם אות היינו ש"ב"ת, **וטובה** היינו **ז"ך** אותיות התורה בת זוגה של שבת, **ש"ב"ת ז"ך** גימטריא **תשכ"ט** גם כן (חת"ס עה"ת פ' כי תבא תק"ס), וחשבתי אני הקטן כיהודה ועוד לקרא להוסיף רמז, כי **עפר** במילוי כזה, **עי"ן פ"י רי"ץ** בגימטריא **קר"ע שט"ן** (עם הכולל).

ואיתא בפסיקתא, כי מראש לורים ארננו, אמר רבי נחמיה, אין מראש לורים אלא אבות העולם, שנאמר (ישעיהו נא:ב) הביטו אל כור חוצבתם ואל שרה תחוללכם, ואומר (שם) הביטו אל אברהם אביכם, אמר היאך אני יכול לקבלם וזכות אברהם ילחק ויעקב עומדת, תדע לך, שהרי ישראל חטאו ומשה הזכיר זכותם ומיד מחל להם הקב"ה, שנאמר (שמות לב:יג) זכור לאברהם ליחזק ולישראל עבדיך, וכתיב (שם) וינחם ה' על הרעה, הרי כי מראש לורים ארננו, ומגזעות אשורנו, אלו אמהות, הן עם לצדד יסכון ובגוים לא יתחשב, ראה שאין אומה ולשון זוכין עמהן לעולם הבא, וכן הוא אומר (דברים לב:יב) ה' צדד ינחנו, ואומר (ישעיהו נד:יז) וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעו, ובגוים לא יתחשב, כל הכנענים כאין נגדו, אין ישראל מחשבונו של כנענים (פסיקתא).

וכתב הרמב"ן ז"ל, תמת נפשי מות ישרים ויהי אחריתי כמהו – לומר שהן נוחלי גן עדן, כי אחרית האדם המות, על כן יבקש שימות מות ישרים, הם ישראל הנקראים יסרון שיכלו ימיהם בטוב, ויהי אחריתי כמוהו, כישראל אשר חלקם בחיים ואינם בני גיהנם ואבדון, והנה כלל נבואתו בזה הפעם, שאין השם חפץ בקללתו, וכי אנחנו עם לצדד חלקו ועמו לא נתערב בגוים ולא נחשב עמהם, ואחריתנו טובה בדרך ישר (רמב"ן).

וי"ל בדרך פטפוטי לאורייתא, דמצינו בפרק חלק, ואף אותו רשע [בלעס] נתן סימן בעלמו, אמר תמות נפשי מות ישרים, אם תמות נפשי מות ישרים תהא אחריתי כמוהו, ואם לאו הנני הולך לעמי (סנהדרין קה.), ופירש"י ז"ל, ואף אותו רשע נתן סימן בעלמו, שאין לו חלק לעתיד, תמות נפשי מות ישרים, אם ימות מיתת עלמו תהא אחריתי כמוהו, דודאי יש לו חלק עמהם, ואם לאו, ללא ימות אלא יהרג, הנני הולך לעמי, לגיהנם (רש"י), ותמן תנינו במסכת מגילה, כי נפל תפול לפניו, דרש רבי יהודה בר אלעאי, שתי נפילות הללו למה, אמרו לו, אומה זו משולה לעפר, ומשולה לכוכבים, כשהן יורדין יורדין עד עפר, וכשהן עולין עולין עד לכוכבים (מגילה טז.), ופירש"י ז"ל על הפסוק להלן, נפל וגלוי עינים – פשוטו כתרוממו, שאין נראה עליו

כי מראש לורים ארננו ומגזעות אשורנו הן עם לצדד יסכון ובגוים לא יתחשב, מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ויהי אחריתי כמהו (במדבר כג:ט-י).

ופירש"י ז"ל, כי מראש לורים ארננו, אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כלורים וגזעות הללו ע"י אבות ואמהות (רש"י).

ומרן החיד"א ז"ל כתב בספר נחל קדומים, כי מראש לורים ארננו, מראש גימטריא ישראל"ל, שהם עלו במחשבה קודם שנברא העולם, כדכתיב זכור עדתך קנית קדם, גאוני קמאי בס' רבינו אפרים ז"ל (נחל קדומים).

ובצעל הטורים, כי מראש לורים ארננו, אני רואה שנבראו קודם שנבראו העולם והלורים (בעל הטורים), ובד"ה ומגזעות, ומגזעות בגימטריא הן האמהות (בעל הטורים), ובד"ה עפר, עפר בגימטריא ערלה בחול, רמז למה שנותנים הערלה בחול (בעל הטורים).

ובתרגום יונתן, והוה כיון דחמא בלעס חייבא דבית ישראל הוון גזרין עורלתהון וטמרין בעפרא דמדברא, אמר מאן ייכול לממני זכותא חסינייא האילין (תרגום יונתן).

ובפרקי דרבי אליעזר, כשבא בלעס, ראה את כל המדבר מלא מערלותיהם של ישראל, אמר מי יוכל לעמוד בזכות דם ברית מילה זאת שהיא מכוסה בעפר הארץ, שנאמר מי מנה עפר יעקב, מכאן התקינו חכמים שיהיו מכסין את הערלה ואת הדם בעפר הארץ, שנאמר והיה זרעך כעפר הארץ (פרקי דרבי אליעזר - פרק כ"ח).

ונל"פ בעזהשי"ת עפ"י מה שראיתי בספר תכלת מרדכי מהגה"ק מהרש"ם מצרעזאן זי"ע וזלה"ק, מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל, י"ל כי הנה בתפילין של ראש ד' בתים, כנגד ד' כתות שבישראל שחושב במדרש רבה פ' אמור (ויקרא רבה פ"ל י"ב) בפסוק ולקחתם וגו' פרי עץ הדור וענף עץ עבת וגו', יבוא ויאגדו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו, ולזה קשר תפילין של ראש מאחד, ותפילין דמרא עלמא כתיב בהו ומי כעמד ישראל וגו', ונודע כי סוג האחד איננו בגדר מספר, ומה שהוא יותר מאחד נופל בסוג מספר, והנה הר"מ במורה נבוכים כתב, דענין מילה על שם האהבה ואחדות שבישראל שהם כולם בני רושם וברית אחד, וז"ש מי מנה עפר יעקב, דהיינו המילה, שטומנין בעפר, כמ"ס בתרגום יונתן (ופרד"א פכ"ח, ועי' תוס' יבמות עא:), ומספר את רובע ישראל, רכ"ל חלק רביעית של כל בית מן ד' בתים בפני עצמו, כי הם כולם כאחד, ולא יפלו תחת סוג המספר (תכלת מרדכי פ' בלק אות כ"ז).

וראיתי בחתם סופר עה"ת פ' תבא וזלה"ק, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, אמרו חז"ל (מנחות לה:), אלו תפילין שבראש, ופירש"י משום דכתיב זה שי"ן, וכתב בעל הטורים שי"ן ש"ס יהו"ה נ'קרא, הנה

אלא זלילה כשהוא שוכב, ומדרשו, כשהיה נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו, לפי שהיה ערל, ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו (רש"י במדבר כד:ד), ואפילו אלל אברהם אבינו לפני שנימול מלינו שכתב רש"י ז"ל עה"פ, ויפול אברהם על פניו, ממורא השכינה, שעד שלא מל לא היה בו כח לעמוד, ורוה"ק נלכז עליו, וזהו שנאמר בצלעם נופל וגלוי עינים, בצרייתא דר"א מלאתי כן (רש"י בראשית יז:ג).

ומלינו במסכת עבודה זרה, תניא, ישראל מל את הכותי וכותי לא ימול ישראל, מפני שכל לשם הר גרזים דברי רבי יהודה, אמר לו רבי יוסי, וכי היכן מלינו מילה מן התורה לשמה, אלא מל והולך עד שתלא נשמתו וכו', . . . אמר רב חסדא מאי טעמא דרבי יהודה, דכתיב לה' המול, ורבי יוסי המול ימול, ואידך הכתיב לה' המול, ההוא בפסח כתיב, ואידך נמי הכתיב המול ימול, דברה תורה כלשון בני אדם (ע"ז כז:).

ואיתא בספר תוספות יו"כ מצעל כפות תמרים, לפרש את הגמרא (יומא פו:), אמר ריש לקיש גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלך, רבי יוחנן אמר עד ולא עד בכלל (כפי גירסת העין יעקב), והביא מספר תאווה לעינים שכתב לפרש דפליגי אס מהני תשובה לעבודה זרה וכפירה בעיקר ע"כ, ועל זה דרשו דורשי רשומות (שלה"ק מס' יומא) בפסוק תשב אנוש עד דכא, **לכא** אותיות **לס** כפירה ואיסות, ואי אמרינן עד ולא עד בכלל, אז אינו מועיל תשובה על הג' העבירות הנ"ל, אבל אי אמרינן עד ועד בכלל, אז מועיל תשובה על כל העבירות אפילו על עון של ע"ז, והנה המחלוקות אי אמרינן עד ועד בכלל או לא, תלוי במחלוקות אי דברה תורה כלשון בני אדם, דכתב המחבר ראובן הוליא שטר חוב על שמעון שזמנו חמישה בניסן, ושמעון הוליא שובר שנכתב בחמישה בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטר, דבלשון העולם עד ולא עד בכלל (מחבר בשו"ע חו"מ סימן מ"ג סעיף כ"ז). ובמסכת מנחות, תנו רבנן, לטטפת לטטפת אומר אינו לריך, טט דכתפי שתיס פת באפריקי שתיס (מנחות לד:, זבחים לז:, סנהדרין ד:).

ומדחזינן מילה בעובד כוכבים שהיא כשירה, ובמי מדובר כאן, בכן אדם כל כך נחות דרגא, שאפילו לא הטריח לחפש ולהדר אחר מוהל יהודי, בן אדם שהוא מאלו אשר כשהן יורדין יורדין עד עפר, שנפלו בשתי הנפילות הנ"ל שבמסכת מגילה, אומה זו משולה לעפר וכו', ולכן בלעם היה נופל וגלוי עינים שהיה ערל, וחסרון המילה כדבעי גרם לנפילתו עד עפר, אבל אפילו אס כבר נפל וירד עד עפר, אעפ"כ אס עובד כוכבים מל אותו מילה כשירה היא, וי"ל דלכך טומנים את הערלה בעפר דייקא, שעי"ז הקב"ה אחער רחמי על בנו ועל כל עלמיו, כי כאשר טומנים את הערלה בעפר, מעוררים עי"ז את הדרש של המול ימול מכל מקום, וא"כ אמרינן לא דברה תורה כלשון

בני אדם, ואמרינן עד ועד בכלל ושפיר מהני תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, וע"י תיובתא שביק חובי ואס עלייהו ועל כל עלמא.

ואיתא בספר כסף נבחר פ' בראשית וזלה"ק, ותמן תנינן במס' פסחים (ק"ט), מאי דכתיב וידי אדם מתחת כנפיהם (יחזקאל א:ח) – וידו כתיב, מלמד שידו של הקב"ה פרושה מתחת כנפי החיות לקבל את השבים, וא"כ אס הולכים בחר הכתיבה, ודאי מוכח דהקב"ה מקבל שבים ותשובה מועלת, אבל אי הולכין בחר הקריאה, אס כן קרינן וידי אדם – דקאי על המלאכים, ואין להוכיח דהקב"ה מקבל שבים (כסף נבחר פ' בראשית).

ומלינו במסכת יומא, מנא הא מילתא דאמור רבנן שם רשעים ירקב, אמר ליה, דהא כתיב וסם רשעים ירקב (יומא לח:), ועיין בריטב"א וזלה"ק, ללא מסקינהו בשמהתיהו, פירשו בחוס' ישנים, דכי מה שנהגו לקרא שם לדיק ישמעאל, כשמו של ישמעאל בן אברהם, שהיה רשע, דהיינו משום דסבירא לן כמאן דאמר כי ישמעאל עשה תשובה, אי נמי, דשאני ישמעאל, שהקב"ה קראו באותו השם (חידושי הריטב"א), וזה לפי הגמרא בב"ב, אמר רבי יוחנן, ישמעאל עשה תשובה בחיי אביו, שנאמר ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו (ב"ב טז:), וי"ל דלפיכך דייקא רבי ישמעאל דנקרא כשמו של ישמעאל בן אברהם, דרש לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ארבע ואמרינן יא אס למסורת, משום דסבירא לן כמאן דאמר ישמעאל עשה תשובה, ודרשין וידו כתיב שידו של הקב"ה פרושה מתחת כנפי החיות לקבל את השבים.

ובריש מסכת כתובות, דרש בר קפרא, גדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב – אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של לדיקים כתיב – מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אלני כוננו ידיך, השיב בבלי אחד ור' חייא שמו – ויבשת ידיו יצרו, ידו כתיב (כתובות ה:), ולפי"ז אי אמרינן דיש אס למסורת, א"כ גדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והרי לדיקים אף שנבראו לאחר המלאכים, אבל במחשבה עלה במחשבתו קודם לברות את העולם בשביל הלדיקים, כדמלינו במדרש, בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית, וא"כ בחר מחשבה אזלינן, אבל אי נימא דיש אס למקרא, א"כ גדולים מלאכים יותר מהלדיקים, וא"כ בחר מעשה אזלינן, כי במעשה ובפועל המלאכים נבראו קודם.

ובגמרא בסנהדרין תניא איש איש, מה תלמוד לומר איש איש, לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס, אשר יקלל את אביו ואת אמו, אין לי אלא אביו ואמו, אביו שלא אמו, אמו שלא אביו מניין, תלמוד לומר אביו ואמו קלל, אביו קלל, אמו קלל, דברי רבי יאשיה, רבי יונתן אומר, משמע שניהן כאחד ומשמע אחד ואחד בפני עצמו, עד שיפרט לך הכתוב יחדיו, מנא ליה, נפקא ליה מומקלל אביו ואמו מות יומת, ואידך, ההוא מיבעי ליה לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס, ותיפוק ליה מאיש איש, דברה תורה כלשון בני

אדם (סנהדרין פה:), א"כ ר' יונתן שם"ל לחלק לא כריץ קרא, ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם, אבל ר' יאשיה שם"ל לחלק כריץ קרא, ס"ל לא דברה תורה כלשון בני אדם.

ואיתא בספר פרשת דרכים (דרך הקודש דרך ט') אי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או לא, תלוי אי לחלק כריץ קרא או לא, כי אברהם אבינו נטווה קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, ואברהם אבינו הלך זה רק לארכה ולא לרחבה, ולמ"ד הליכה קונה – אי אמרינן לחלק לא כריץ קרא – שפיר קנה אברהם אבינו ע"ה את ארץ ישראל, וכן גם איתא שם בדורש א', ומוסיף שם עוד וזלה"ק בא"ד, מבואר שדעת חכמי ארפת הוא כדעת הרא"ם ז"ל, שקודם מתן תורה לא ילאו מכלל בני נח להקל, ולפיכך הורכך להתגיייר, משום דקיימא לן באומות הלך אחר הזכר, אך הרמב"ן אזיל לשיטת הר"ם יפה, שהאבות ילאו מכלל בני נח אף להקל, ולדעתי הראיה שהביא הרמב"ן ממ"ש גבי עשו, ודילמא ישראל מומר שאני, הוא ראה חותכת, וכן נראה דיש להכריח ממ"ש פרק המוכר פירות (ב"ב ק.), תנא הלך זה לארכה ולרחבה קנה, דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה ע"כ, ואין ספק שמדין חזקה נגעו זה, והרמב"ם ז"ל מפ"א מהלכות מכירה ובפ"א מהלכות זכיה ומתנה כתב, שאין העכו"ם קונה בחזקה, ואם אמרת דלא יאכא מכלל בני נח, איך קנה אברהם בחזקה (פרשת דרכים דרוש א'), ועיין בספר בנין דוד פ' ויחי אות כ"ו), ולפי"ז יש לתלות המחלוקת אי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או לא, במחלוקת אי הי' להאבות דין בן נח או דין ישראל, דאי האבות הי' להם דין בני נח, א"כ ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, אבל אי אמרינן דדין ישראל הי' להם, א"כ שפיר ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו.

ובגמרא במסכת יומא, וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן, נשאלה שאלה זו בפניהם, מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת וכו', אמר רבי יהודה אמר שמואל, אי הואי התם הוא אמינא דידי עדיפא מדידהו, וחי בהם – ולא שימות בהם, אמר רבא, לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פירכא וכו', אשכחן ודאי ספק מנא לן (יומא פה. - פה:), אבל רש"י ז"ל בחומש שם על הפסוק – ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה' (ויקרא יח:ה), מפרש, וחי בהם – לעוה"ב, שאם תאמר בעוה"ז – והלא סופו הוא מת (רש"י שם), ושמעתי מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א דמחלוקת הג"ל האריך לפרש וחי בהם, תליא במחלוקת אי דברה תורה כלשון בני אדם או לא דברה תורה כלשון בני אדם, דבפשטות כלשון בני אדם וחי בהם משמע בעולם הזה, אבל אי אמרינן לא דברה תורה כלשון בני אדם, א"כ שפיר יש לפרש וחי בהם לעולם הבא.

ובפרדס יוסף ריש פ' וישב וזלה"ק בא"ד, ורמב"ן כתב בפרשת תולדות (רמב"ן בראשית כו:ה) דיעקב לקח שתי אחיות היה בחוץ לארץ, ולא קיימו התורה רק בארץ

ישראל, ולכן מתה רחל בדרך שלא יבא לארץ ישראל עם שתי אחיות, וכל זה אם דין בן נח להם, ורק האבות החמירו עליהם והוא רק בארץ ישראל, אבל אי נאמר שדין ישראל להם, א"כ מה לי הכא ומה לי התם וכו' (פרדס יוסף בראשית לז:ב), ועיין שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ט"ו).

והיאך שאמר הכתוב כי מראש כרים ארצנו, ופירש"י ז"ל אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, וכמו שכתב בעל הטורים אני רואה שנבראו קודם שנבראו העולם והאורים, והחיד"א ז"ל מוסיף בשם גאוני קמאי בם' רבינו אפרים ז"ל כי מראש"ש גימטריא ישראל, שהם עלו במחשבה קודם שנברא העולם, א"כ בתר מחשבה אזלינן ואמרינן גדולים מעשה דליקים יותר ממעשה שמים וארץ, וא"כ אמרינן יש אם למסורת, ודרשינן נמי וידו כתיב זה ידו של הקד"ה שפרוסה תחת כנפי החיות לקבל שדים, ושפיר מהני תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, ואמרינן עד ועד בכלל, ולא דברה תורה כלשון בני אדם, ולחלק כריץ קרא, וארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, והיה להאבות דין בן נח, ולא נאסר עליהם איסור שתי אחיות, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ומגבעות אשורנו, ובפסיקתא דרשינן אלו אמהות, וגם בבעל הטורים ומגבעות בגמטריא הן האמהות, ובתוך הארבעה אמהות כלולה שתי אחיות רחל ולאה, ואינה נחשבת לפגם, וכיון דאמרינן לא דברה תורה כלשון בני אדם, א"כ דרשינן המול ימול מכל מקום, ואמרינן כרבי יוסי דמילה בעובד כוכבים כשירה, ולכן טומנים את הערלה בעפר, כיון שמילה בעובד כוכבים כשירה, לרמז אפילו כשאדם בנחות דגרא במאכ של כשהו יורדין יורדין עד עפר עד כדי כך שנימול ע"י עכו"ם, אעפ"כ אינו נידה, ותשובתו מועלת, לפיכך קא סמיך ליה, מי מנה עפר יעקב, וכתב בעל הטורים, עפר בגימטריא ערלה בחול, רמז למה שנותנים הערלה בחול כי כשהו יורדין יורדין עד עפר, והגענו לכל זאת מדאמרינן דמהני תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, ויש אם למסורת, ולכך דרש רבי ישמעאל לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ארבע דס"ל יש אם למסורת, ולפיכך נקרא רבי ישמעאל בשם ישמעאל, על אף שזה קשמו של ישמעאל בן אברהם, משום דסבירא לן כמאן דאמר ישמעאל עשה תשובה, ולפיכך דייקא רבי ישמעאל דרש לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ארבע, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ומספר את רבע ישראל, ודרשינן היינו ד' בתים שבתפלין של ראש כדברי התכלת מרדכי הג"ל, וכיון דלפי הג"ל לא דברה תורה כלשון בני אדם, א"כ וחי בהם קאי לעולם הבא כדברי רש"י ז"ל, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו, שטיקור החיים הוא לעולם הבא, ולכך דרש גם הפסיקתא על הפסוק הקודם הג"ל, הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, ראה שאין אומה ולשון זוכין עמהן לעולם הבא, והבן.